

ПЕРСПЕКТИВИ СТИМУЛЮВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Поліщук В.Г., Жоголь О.В.

Луцький національний технічний університет

Стаття присвячена дослідженню перспектив стимулювання сталого розвитку лісового господарства регіонів України. Розглядаються теоретичні основи стимулювання сталого розвитку регіонів. З'ясовано обсяги продукції, робіт та послуг лісового господарства за ряд років за регіонами України. З'ясовано обсяг збору за спеціальне використання лісових ресурсів за ряд років. Визначено напрями удосконалення та покращення умов розвитку лісового господарства в Україні.
Ключові слова: стимулювання сталого розвитку, сталий розвиток регіонів, лісові ресурси, лісове господарство.

Постановка проблеми. Сталий розвиток – процес забезпечення функціонування територіальної системи із заданими параметрами в певних умовах протягом необхідного проміжку часу, що веде до гармонізації факторів виробництва та поліпшення якості життя сучасних і наступних поколінь за обставин збереження і поетапного відтворення цілісності навколишнього середовища [1, с. 28]. Об'єктом стимулювання є сталий розвиток регіональних соціо-еколого-економічних систем. Перш ніж досягнути сталого розвитку регіону, система повинна досягти стану рівноваги, гармонії, збалансованості, стабільності, конкурентоспроможності та безпеки. Міра досягнення динамічного рівноважного стану буде визначатись комплексом ознак. Кожна з ознак матиме межі, вихід чи недосягнення яких системою означатиме недосягнення сталого розвитку. Проте залишається невизначеним стимулювання регіональної соціо-еколого-економічної системи через механізм формування мотивації до внутрішньорегіональної самоорганізації системи з метою досягнення сталого розвитку регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням лісових ресурсів та питаннями збалансованого природокористування у дієвій сфері займалися такі вчені як: М.А. Хвесик, С.О. Лизун, О.М. Алімов, І.К. Бистряков, О.О. Веклич, І.О. Драган, Я.В. Коваль, В.І. Куценко, В.В. Микитенко, В.С. Міщенко, Є.В. Хлобистов та ін. Переважна більшість вітчизняних вчених, що займалась цим питанням, розглядали окремі інструменти стимулюючого впливу на соціальну, економічну та екологічну сфери регіонів. Вагомий поступ у цьому питанні був зроблений такими вченими як Герасимчук З.В., Вахович І.М., Козьменко О.В., Хлобистовим Є.В., Семеновим В.Ф. та ін. Проте в даному контексті розглянути підходи є досить ваговими для стимулювання розвитку регіонів з різних позицій.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Необхідно дослідити перспективи стимулювання сталого розвитку лісового господарства регіонів України, розглянути теоретичні основи стимулювання сталого розвитку регіонів, а також визначити напрями удосконалення та покращення умов розвитку лісового господарства в Україні.

Мета статті. Метою наукового дослідження є аналіз екологічного стану та науково-методичного обґрунтування раціонального використання й охорони земель лісгосподарського призначення в контексті сталого розвитку регіонів України, та з'ясування перспектив активізації сталого розвитку лісового господарства регіонів України.

Виклад основного матеріалу. Сталий розвиток регіону – це процес постійного перетворення якісних та кількісних характеристик регіональної соціо-еколого-економічної системи, спрямованого на

досягнення динамічної рівноваги між суспільством, економікою та довкіллям, що забезпечує при цьому добробут нинішніх та майбутніх поколінь з дотриманням принципів рівноважності, збалансованості, гармонійності, стабільності, конкурентоспроможності та безпеки регіону [3].

Комплекс заходів стимулюючого характеру сприятиме досягненню стану рівноважної регіональної системи і виходу із нерівноважного стану регіональної соціо-еколого-економічної системи. Під цим розуміється, що об'єктом стимулювання є сталий розвиток регіонів. Сталий розвиток – не є теперішнім станом регіональної системи, чи навіть національної. Натомість сталий розвиток регіону є перспективою, пріоритетом, до якого необхідно прагнути. Слід пам'ятати, що саме стимулюючі інструменти впливають на прагнення системи досягти сталого розвитку регіону і вийти із теперішнього стану регіональної системи. Зрозуміло, що будь-яка регіональна система прагне не допустити стану нерівноваги, проте в силу дії різних факторів (зовнішніх та внутрішніх) починання по досягненню сталого розвитку регіону можуть бути зупинені ще на початку. Тому стимулювати сталий розвиток необхідно: по-перше, на предмет досягнення сталого розвитку як стратегічної мети; по-друге, на предмет досягнення динамічної рівноваги регіональної СЕЕ системи; по-третє, на предмет досягнення оптимального співвідношення якісних та кількісних характеристик регіональної СЕЕ системи, а саме досягнення збалансованості сталого розвитку регіону; по-четверте, на предмет досягнення взаємозв'язку між соціальною, економічною та екологічною сферами регіону, тобто, досягнення гармонійності; по-п'яте, на предмет підтримання протягом тривалого терміну позитивних параметрів розвитку регіональної СЕЕ системи, а саме досягнення стабільності сталого розвитку регіону; по-шосте, на предмет активізації потенційних можливостей регіону нарощувати та ефективно використовувати конкурентні переваги у соціальній, економічній та екологічній сферах регіону, тобто, досягнення конкурентоспроможності регіону; по-сьоме, на предмет досягнення здатності регіональної СЕЕ системи до самовідтворення та недопущення дії дестабілізуючих чинників, а саме досягнення безпеки сталого розвитку регіону.

Стимулювати розвиток регіонів необхідно ще й тому, що регіональний рівень є сполучною ланкою між локальним та національним рівнем, а раз все частіше – між національним та глобальним. Саме в регіони залучаються найбільше інвестиційних та інноваційних коштів, адже регіональні системи є будівельними складовими будь-якої держави. Щодо сталого розвитку регіонів, то слід пам'ятати, що сталість системи – це в першу чергу взаємозв'язок (лінкідж), взаємовплив трьох осно-

вних складових системи (економіки, суспільства та довкілля). Можна впливати на регіональну систему через стимулюючі заходи з позицій соціально-економічного розвитку і результатом буде розвиток суспільства та економіки. Натомість екологічні проблеми залишатимуться не вирішені, що є недопустимим. У такому випадку підхід до вирішення проблем з позицій сталого розвитку дозволяє впливати на систему комплексно, злагоджено та одночасно, не виокремлюючи ні одну із системних складових чи функціональних процесів. Саме тому об'єктом активізуючого впливу в рамках дослідження має бути саме сталий розвиток регіонів.

Стимул у регіональному вираженні виступає зовнішнім каталізатором розвитку регіональної СЕЕ системи, спрямованим на досягнення динамічної рівноваги регіону, а відтак і його сталого розвитку. Регіональна СЕЕ система не може існувати без стимулів розвитку, вона залежить від них. Особливо ця залежність посилюється на етапі погіршення ситуації в одній чи одночасно кількох сферах життєдіяльності. Стимули у даному випадку матимуть як матеріальну форму (безпосередній прямий фінансовий вплив через інвестиції), так і нематеріальну форму (опосередкований непрямий вплив через дозволи та угоди). Стимули регіонального розвитку, на відміну від мотивів, є усвідомленими, цілеспрямованими конкретними заходами, що спонукають до дії. Дія стимулу пов'язана не тільки з прямим впливом на діяльність господарюючих структур регіону, але й з демонстрацією конкретного втілення. Іншими словами, стимули впливають на систему, вимагаючи досягнення результату з високою ефективністю. Таким чином, стимул регіону передбачає задіяння (залучення) зовнішніх впливів на регіональну систему для досягнення сталого розвитку регіону. Крім того, стимулювання сталого розвитку регіону буде означати процес активізації спонукань державними і регіональними органами влади регіональної соціо-еколого-економічної системи, спрямованих на досягнення сталого розвитку регіону [3].

Економічна сфера розвитку регіональних систем за першооснову ставить задоволення економічних потреб. Під впливом економічної потреби, наприклад, нестачі фінансових ресурсів у регіоні, формується відповідний економічний інтерес господарюючих структур. Тобто шукається спосіб, інструмент, метод для задоволення потреби. Інтерес породжує як внутрішнє бажання задовольнити економічну потребу всередині регіональної системи (економічний мотив), так і зовнішнє (економічний стимул). Під дією стимулювання та мотивування здійснюється активна діяльність суб'єктів сталого розвитку регіону з досягнення конкретної цілі. Проте активну діяльність не так легко проводити, оскільки на шляху досягнення виникають різноманітні перепони: зовнішні (позасистемні) та внутрішні (системні). Тому іноді доводиться чекати на впровадження активних дій до регіональної системи з досягнення економічної цілі (надходження коштів). Тобто, стимули та мотиви повинні діяти і по відношенню до суб'єктів, а не лише до об'єктів сталого розвитку регіону. У тому разі, коли економічну ціль досягнуто, автоматично система спрацьовує на зародження нової економічної потреби, що спрямована на якісне чи кількісне покращення параметрів регіональної системи.

Лісопромисловий комплекс (ЛПК) є галуззю, що займається розведенням лісу, його вирубкою, переробкою і виготовленням виробів з деревини, а також випуском целюлози, паперу та іншої продукції. До його складу входять лісове господарство, лісозаготівельна промисловість, галузі лісової промисло-

вості по механічній і хіміко-механічній (лісопилна, фанерна, сірникова, виробництво дерев'яних будівельних деталей і будинків, деревностружкових і деревноволокнистих плит, меблів) та хімічній (лісохімічна, целюлозно-паперова промисловість) переробці деревини, а також гідролізна і дубильно-екстракційна промисловість, обслуговуючі виробництва (виробництво і ремонт машин та устаткування), заводи по виготовленню предметів праці для окремих галузей, підприємства матеріально-технічного постачання, галузі і заклади невиробничого обслуговування (підготовка науково-дослідна і проекторно-конструкторна діяльність).

Значення ЛПК в економіці країни визначається тим, що в сучасних умовах немає такої сфери господарства, де деревина і продукції її переробки не відігравали б істотної ролі. Основний продукт лісу – деревина, яка використовується переважно для виробництва засобів виробництва, зокрема предметів праці (круглий ліс, пиломатеріали, фанери, деревні плити, метиловий спирт тощо) і предметів споживання (меблі, папір, оцтова кислота). Продукція ЛПК використовується в машинобудуванні, легкій промисловості, на транспорті, у зв'язку, в будівництві. Водночас ЛПК отримує від інших галузей лаки, фарби, соду, натрій, відбілюючі хімікати (виготовлення паперу), автомашини, трактори, верстати (заготівля та обробка деревини).

Ліси є важливим акумулятором живої речовини. Вони утримують в біосфері ряд хімічних елементів і воду, активно взаємодіють з тропосферою, визначають рівень кисневого та вуглецевого балансу. Поряд з цим ліси дають продовольчі ресурси (дикі плоди та ягоди, гриби, березовий сік тощо), кормові і лікарські рослини, мають санітарне і екологічне значення. Вони створюють сприятливе середовище для розвитку бджільництва та мисливства.

Основою розвитку ЛПК є лісові ресурси. Це ліси певної території, які використовуються або можуть бути використані для задоволення будь-яких потреб суспільства. У останні десятиліття на ринку виробів з деревини зросла увага до екологічних аспектів виробництва продукції лісового сектору. Такі тенденції вимагають об'єктивного і відкритого інформування її зацікавлених сторін про вплив на лісові екосистеми, походження деревини, умови виробництва, вимоги до експлуатації та утилізації тощо. В Україні за роки незалежності створено нормативно-правову базу, що регламентує маркетингову діяльність українських підприємств, й, зокрема, регулює маркетингові комунікації (наприклад, рекламну діяльність), а також законодавчу базу у сфері комунікацій та зв'язків із громадськістю. Проте існує ряд проблем із відсутністю прозорості і довіри у відносинах між зацікавленими сторонами, обмеженістю у використанні сучасного маркетингового інструментарію, повільними темпами трансформаційних процесів у лісовому секторі. Необхідною є актуалізація природоохоронної проблематики для регулювання та вирішення проблем, пов'язаних із приведенням маркетингової діяльності у відповідність з концепцією сталого розвитку.

За проведеними оцінками, ліси Європи займають 44% території Європи, і становлять 25% загальної площі лісів в світі. За останні 15 років площа лісів Європи збільшилася майже на 13 млн. га, в основному завдяки створенню лісових культур і природному поновленню лісів на землях, що вийшли із сільськогосподарського використання. Щорічний приріст деревини в лісах Європи складає приблизно 360 мільйонів кубічних метрів, з яких тільки дві третини в даний час відведено під лісозаготівлі.

Обсяги продукції, робіт та послуг лісового господарства (у фактичних цінах) за 2010-2013 рр. представлено на рис. 1.

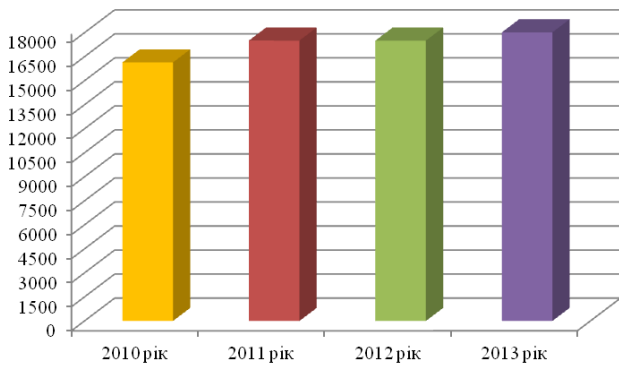

Рис. 1. Обсяги продукції, робіт та послуг лісового господарства (у фактичних цінах) у 2010-2013 рр., млн. грн.

Джерело: розроблено авторами

Обсяги продукції, робіт та послуг лісового господарства (у фактичних цінах) за 2010-2013 рр. за регіонами України представлено на рис. 2.

Згідно Лісового кодексу України від 21.01.94., спеціальне використання лісових ресурсів, користування земельними ділянками лісового фонду для потреб мисливського господарства, культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних і туристичних цілей та проведення науково-дослідних робіт є платним. Плата справляється за встановленими

таксами або у вигляді орендної плати чи доходу, одержаного від реалізації лісових ресурсів на конкурсних умовах. Збір за спеціальне використання лісових ресурсів справляється за ресурси державного та місцевого значення. До лісових ресурсів державного значення належать деревина від рубок головного користування і живиця. До лісових ресурсів місцевого значення належать: пні, луб, кора, деревна зелень тощо – другорядні лісові матеріали; лісові дикорослі плоди, горіхи, гриби, ягоди, лікарські рослини і технічна сировина, деревні соки, сіно, лісова підстилка та очерет, інші продукти лісу, які використовуються при здійсненні побічних лісових користувань у тому числі при випасанні худоби та розміщенні пасік.

За користування земельними ділянками лісового фонду для культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних і туристичних цілей, для потреб мисливського господарства та проведення науково-дослідних робіт нарахована сума збору вноситься до місцевих бюджетів.

У постійне користування земельні ділянки лісового фонду надаються спеціалізованим лісгосподарським підприємствам, іншим підприємствам, установам, організаціям, у яких створено спеціалізовані підрозділи для ведення лісового господарства для спеціального використання лісових ресурсів, для потреб мисливського господарства, для культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних і туристичних цілей та для проведення науково-дослідних робіт. До них належать: державні органи лісового господарства, лісгосподарські підприємства, військові лісові господарства, сільськогоспо-

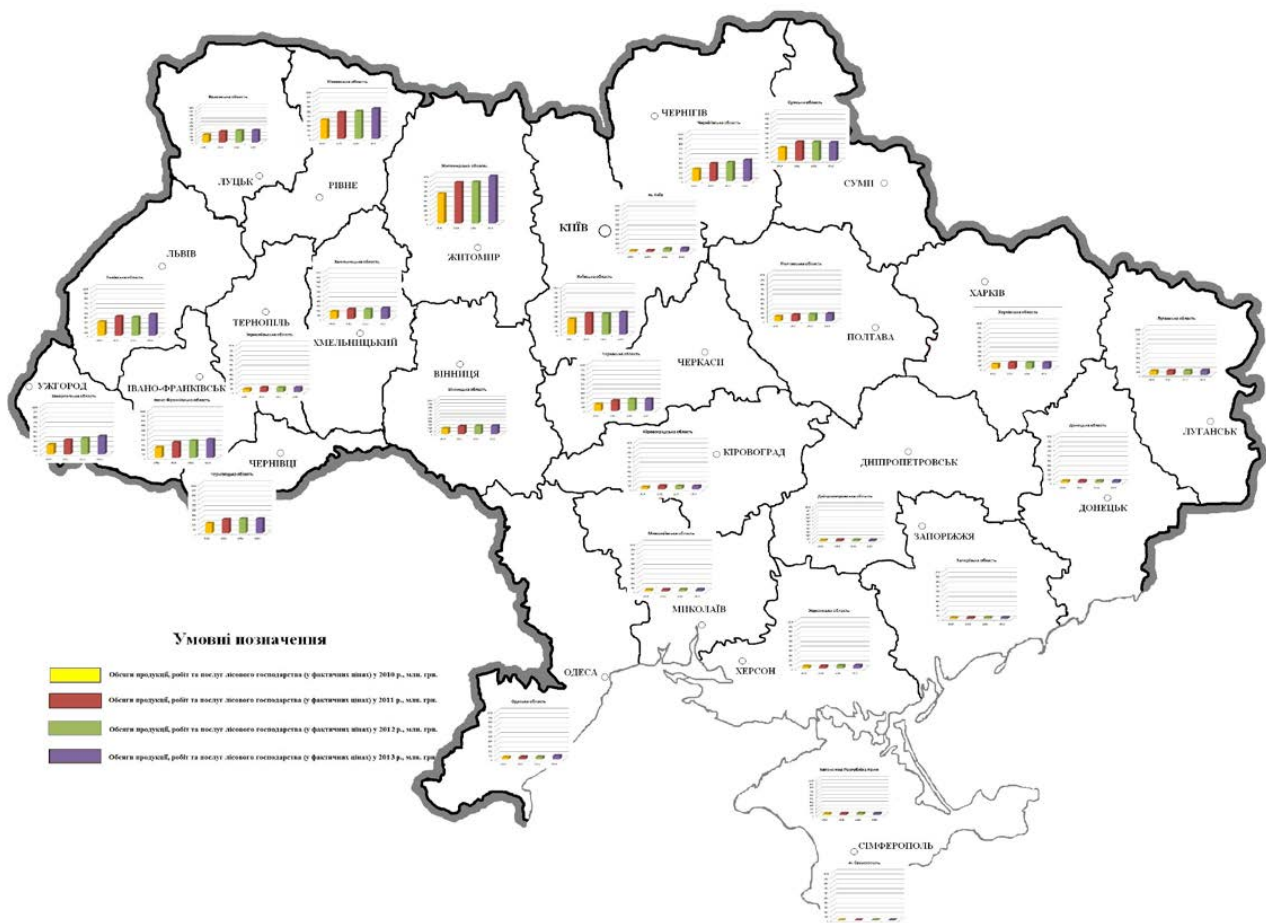

Рис. 2. Обсяги продукції, робіт та послуг лісового господарства (у фактичних цінах) у 2010-2013 рр. за регіонами України, млн. грн.

Джерело: розроблено авторами

дарські підприємства та інші. Постійними лісокористувачами можуть бути громадяни (фермери) із спеціальною підготовкою, яким надано в постійне користування земельну ділянку лісового фонду (постійні лісокористувачі).

Тимчасовими користувачами земельних ділянок лісового фонду є підприємства, установи, організації, об'єднання громадян, релігійні організації, іноземні юридичні особи та громадяни, яким за погодженням з постійними лісокористувачами надані земельні ділянки лісового фонду для спеціального використання лісових ресурсів, потреб мисливського господарства, культурно-оздоровчих і туристичних цілей та проведення науково-дослідних робіт у порядку, визначеному лісовим законодавством, без їх вилучення у постійних лісокористувачів. Тимчасове користування лісовими ресурсами може здійснюватися на умовах оренди.

Об'єктом обчислення збору за спеціальне використання лісових ресурсів та користування земельними ділянками лісового фонду є деревина, що відпускається на пні, живиця, другорядні лісові матеріали, продукти побічного користування та окремі земельні ділянки лісового фонду. Такси на деревину лісових порід, що відпускається на пні застосовуються з урахуванням розподілу лісів за лісотаксовими поясами і розрядами.

Спеціальне використання лісових ресурсів провадиться за умови наявності спеціального дозволу – лісорубного квитка (ордері) або лісового квитка. Державні органи лісового господарства та лісгосподарські підприємства, які видають спеціальні дозволи, проставляють у них суму збору, що підлягає сплаті лісокористувачем.

Збори за спеціальне використання лісових ресурсів державного значення перераховуються платниками в розмірі 80% до державного бюджету і 20% – до бюджетів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя за місцем адміністративного розташування ділянок лісового фонду.

Платниками збору є лісокористувачі – юридичні особи, їх філії, відділення, інші відокремлені підрозділи, що не мають статусу юридичної особи, постійні представництва нерезидентів, які отримують доходи з джерел їх походження з України або виконують агентські (представницькі) функції стосовно таких нерезидентів або їх засновників, фізичні особи (крім фізичних осіб, які мають право безоплатно без видачі спеціального дозволу використовувати лісові ресурси відповідно до лісового законодавства), а також фізичні особи – підприємці, які здійснюють спеціальне використання лісових ресурсів на підставі спеціального дозволу (лісорубного квитка або лісового квитка) або відповідно до умов договору довгострокового тимчасового користування лісами.

Об'єктом оподаткування збором є:

- а) деревина, заготовлена в порядку рубок головного користування;
- б) деревина, заготовлена під час проведення заходів.

Ставки збору за заготівлю деревини основних лісових порід визначені Податковим кодексом України з урахуванням розподілу лісів за поясами і розрядами та якості деревини (велика, середня, дрібна, дров'яна).

Суб'єкти лісових відносин, які видають спеціальні дозволи, до 10 числа місяця, що настає за звітним кварталом, направляють органам державної податкової служби перелік лісокористувачів, яким видано лісорубні квитки та лісові квитки, за формою, встановленою центральним органом держав-

ної податкової служби за погодженням з центральним органом виконавчої влади з питань лісового господарства. Сума збору обчислюється суб'єктами лісових відносин, які видають спеціальні дозволи, і зазначається у таких дозволах.

Лісокористувачі сплачують збір у строки, визначені для квартального податкового (звітного) періоду. Збір сплачується лісокористувачами щокварталу рівними частинами від суми збору, зазначеної в спеціальних дозволах, виданих у відповідному календарному році.

Податковим кодексом України визначено такі об'єкти оподаткування збором за спеціальне використання лісових ресурсів:

– деревина, заготовлена в порядку рубок головного користування – Держкомлісгоспом наказом від 23.12.2009 р. № 364 затверджено Правила рубок головного користування, які встановлюють норми і вимоги до заготівлі деревини під час спеціального використання лісових ресурсів у порядку рубок головного користування;

– деревина, заготовлена під час проведення заходів:

а) щодо поліпшення якісного складу лісів, їх оздоровлення, посилення захисних властивостей (у деревостанах віком понад 40 років – рубки догляду за лісом, вибіркові санітарні рубки, вибіркові лісовідновні рубки, рубки, пов'язані з реконструкцією, ландшафтні рубки і рубки переформування; незалежно від віку деревостанів – суцільні санітарні та суцільні лісовідновні рубки) – підставою для рубок формування і оздоровлення лісів є матеріали лісовпорядкування та обстежень, які проводяться власниками лісів і постійними лісокористувачами. Особливості проведення рубок формування і оздоровлення лісів, залежно від їх цільового призначення, породного складу насаджень, а також лісорослинних умов, визначаються в інструкції з проведення рубок формування і оздоровлення лісів, що затверджується Держкомлісгоспом за погодженням з Мінприроди, а також у Правилах поліпшення якісного складу лісів, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 12 травня 2007 р. № 724.

б) з розчищення лісових ділянок, вкритих лісовою рослинністю, у зв'язку з будівництвом гідровузлів, трубопроводів, шляхів тощо, тобто рубок, не пов'язаних з веденням лісового господарства;

– другорядні лісові матеріали (заготівля живиці, пнів, лубу та кори, деревної зелені, деревних соків та інших другорядних лісових матеріалів, передбачених нормативно-правовими актами з ведення лісового господарства);

– побічні лісові користування (заготівля сіна, випасання худоби, заготівля дикорослих плодів, горіхів, грибів, ягід, лікарських рослин, збирання лісової підстилки, заготівля очерету та інших побічних лісових користувань, передбачених нормативно-правовими актами з ведення лісового господарства).

Об'єкт оподаткування збором є: деревина, заготовлена в порядку рубок головного користування; деревина, заготовлена під час проведення заходів (щодо поліпшення якісного складу лісів, їх оздоровлення, посилення захисних властивостей (у деревостанах віком понад 40 років – рубки догляду за лісом, вибіркові санітарні рубки, вибіркові лісовідновні рубки, рубки, пов'язані з реконструкцією, ландшафтні рубки і рубки переформування; незалежно від віку деревостанів – суцільні санітарні та суцільні лісовідновні рубки); з розчищення лісових ділянок, вкритих лісовою рослинністю, у зв'язку з будівництвом гідровузлів, трубопроводів, шляхів тощо).

Однією з актуальних проблем розвитку людства є забезпечення охорони, раціонального використання та відтворення лісових ресурсів світу. Ліси є глобальним і життєво важливим чинником усього комплексу екологічних систем Землі, оскільки вони характеризуються найвищою інтенсивністю біологічного кругообігу та мають найбільшу органічну масу, значення якої постійно зростає.

Відповідно до Бюджетного кодексу, збір за спеціальне використання лісових ресурсів в частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування розподіляється рівними частинами (по 50%) до державного та місцевих бюджетів. Розрахунок збору за спеціальне використання лісових ресурсів здійснено з урахуванням обсягу ліміту лісосічного фонду, із застосуванням ставок за заготовлю деревини основних та неосновних лісових порід, затверджених Податковим кодексом.

Збір за спеціальне використання лісових ресурсів у 2010-2013 рр. представлений на рис. 3.

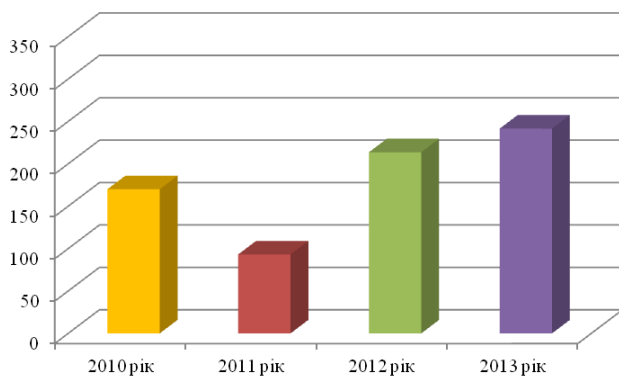

Рис. 3. Збір за спеціальне використання лісових ресурсів по факту у 2010-2013 рр., млн. грн.

Джерело: розроблено авторами

Аудит ефективності використання коштів резервного фонду державного бюджету в 2011 році засвідчив, що використання коштів резервного фонду державного бюджету в зазначений період здійснювалось переважно в рамках чинного законодавства.

На сучасному етапі в галузі склалася така ситуація: організаційно-управлінська структура, сформована в період колишньої адміністративної регульованої системи господарювання, незважаючи на докорінні економічні реформи останніх десятиліть у країні, не зазнала позитивних змін; реформування лісоресурсних відносин необґрунтовано стримується; економічні фактори й важелі (ціна, прибуток, рентабельність, ефективність, рента, мотивація, власність тощо) у лісоресурсне виробництво впроваджуються на недостатньо високому ринково орієнтованому рівні; відсутня інвестиційна активність щодо примноження лісоресурсного потенціалу, розвитку агроландшафтних формувань, модернізації технологічних процесів з лісовирощування та використання лісових ресурсів.

До основних чинників зовнішньоекономічної діяльності лісових підприємств галузі, що не сприяють їх розвитку, слід віднести: 1) відсутність науково обґрунтованого механізму формування експортного потенціалу ресурсів лісу і лісопродукції; 2) переважання в структурі експорту лісопродукції необробленої деревини та продукції з низькою доданою вартістю, що спричиняє зменшення обсягів деревообробки та робочих місць у галузі; 3) недостатній досвід торгівлі ресурсами лісу і різної лісопродукції із зарубіжними країнами; 4) значні митні бар'єри для експорту лісопродукції лісових підприємств

недержавної форми власності; 5) відсутність механізмів захисту підприємств лісогосподарського спрямування щодо переливу лісової ренти в лісозаготівельні структури, деревообробні підприємства, посередницькі структури і бюджети країн Європи внаслідок реалізації їм лісопродукції з надто низькою доданою вартістю.

Інноваційний розвиток лісогосподарського виробництва щодо поліпшення стану навколишнього природного середовища має відбуватися за такими напрямками:

- посилення екологічних і соціальних функцій лісових екосистем, вибір ефективних форм державно-приватного партнерства у сфері лісогосподарської діяльності та шляхів інвестування ресурсомістких виробництв;

- створення єдиної організаційно-управлінської структури з питань забезпечення розробки стратегічних орієнтирів розвитку лісоресурсної галузі, виконання контрольних функцій за результатами відтворення лісових ресурсів, їх охорони та комплексного використання в лісах різних форм власності;

- обґрунтування дієвих механізмів взаємодії різних лісо-ресурсних структур у процесі їх економічної діяльності з іншими галузевими структурами та інституціями близького зарубіжжя.

По-друге, зовнішня економічна діяльність підприємств лісоресурсної сфери, виходячи із узагальнення статистичної звітності країни, не достатньо орієнтована на поліпшення їх фінансового стану, а спрямована передусім на задоволення посередницьких структур та приватно-корпоративних інтересів.

Україна підтримує міжнародні програми захисту лісів взяла на себе зобов'язання вести лісове господарство на узгоджених європейських принципах сталого розвитку. Основні пріоритети сталого розвитку лісового господарства України закріплені у Державній програмі «Ліси України» на період 2010–2015 роки. Загальна площа лісового фонду України становить 10,4 млн га, з яких вкритих лісовою рослинністю – 9,6 млн га. Лісистість території країни становить 15,9%. За 50 років площа лісів зросла на 21%, а запас деревини – майже у три рази. До спеціального використання лісових ресурсів відносять використання лісових ресурсів державного значення і лісових ресурсів місцевого значення.

Варто звернути увагу, що на розвиток лісового господарства в Україні негативно впливають: недосконалість фінансово-економічного механізму управління та недосконалість податкової бази, яка не враховує довгостроковості вирощування лісів, тоді як розумний підхід до оподаткування лісового господарства сприятиме зростанню природно-ресурсного потенціалу і стимулюватиме процеси лісозбереження і надходжень платежів до бюджету.

Реалії сьогодення лісового сектору економіки по-новому ставлять питання щодо розробки науково-методологічних напрямів системи платежів за користування природними ресурсами, специфіки адміністрування збору за спеціальне використання лісових ресурсів, розробки фінансово-економічних інструментів стимулювання раціонального використання лісових ресурсів. Проте неконтрольованість лісозаготівель та порушення технологій заготівель тимчасовими користувачами негативно вплинули на екологічне середовище. За даними Державного агентства лісових ресурсів України, на території нашої країни пошкоджено ерозією 15 мільйонів гектарів земель, а щорічний приріст еродованих земель перевищує 80 тис. га. З метою зменшення

впливу ерозійних процесів на сільськогосподарські угіддя та підвищення родючості ґрунтів здійснюється розширене відтворення лісів за рахунок залучення нових земель. Для досягнення оптимальної лісистості України (20%) необхідно створити понад 2 млн га нових лісів. З 1992 року Держлісагентство України, як представник держави, що є членом Організації Об'єднаних Націй, співпрацює об'єднаною секцією по лісоматеріалах та лісовому господарству Європейської економічної комісії ООН/ФАО щодо оцінки стану лісових ресурсів, технологій, управління й кооперації у Європейському регіоні.

Набуття Україною членства у ООН (ФАО) розширило можливості міжнародної співпраці у сфері лісового господарства. З 2005 року Україна стала членом Комітету лісового господарства ФАО, а Держлісагентство – представником країни у цьому комітеті. Приєднання України до європейського процесу щодо збереження і захисту лісів дало змогу [5]:

1) визначити рівень ведення національного лісового господарства порівняно з європейськими країнами (українське лісівництво як наукова школа і практичне виробництво відповідає всім європейським критеріям сталого розвитку лісового господарства, а в деяких напрямках має навіть більш жорсткі принципи й підходи до господарювання);

2) залучитися до активного обміну інформацією та виконання ряду міжнародних проектів (наприклад Спільна програма оцінки та моніторингу впливу забруднення повітря на ліси в регіоні Європейської економічної комісії ООН). Діяльність Держлісагентства України та його піддомчих підприємств сьогодні спрямована на збереження лісів, нарощування їх ресурсного потенціалу, посилення державної лісової служби, недопущення розвитку процесів споживацького ставлення до лісів. Ресурсне оподаткування є найважливішим компонентом економічного механізму користування природними ресурсами та їх відтворення. Податковим кодексом України сформована правова основа для встанов-

лення плати за користування лісовими ресурсами на основі фіксованих платежів.

Держлісагентство України згідно Наказу № 20 від 26.01.2012 р. затвердило План заходів з реалізації Концепції сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства. Це великий крок на шляху до покращення комунікаційної політики галузі, важливе місце у якому має належати об'єктивному і неупередженому громадському обговоренню не лише економічних, але й соціальних та екологічних проблем лісового сектору. Соціально екологічно відповідальний маркетинг повинен реалізовуватися на засадах доведення до споживачів у зрозумілій та переконливій формі шляхом вдалого вибору інструментів комунікаційної політики. Останні повинні використовуватися на етапі підготовки соціального звіту під час впровадження соціальної відповідальності підприємств лісового сектору. Запровадження системи екологічного маркетингу в лісовому секторі набуває особливої актуальності за умов формування регіональних промислових кластерів. Інтегрування цілей та завдань комунікаційної політики в систему управління кластерами гарантуватиме зміцнення конкурентних переваг у довгостроковій перспективі, сприятиме виникненню синергетичного ефекту та підвищить якість інформаційного забезпечення лісового сектору України.

Висновки і пропозиції. В результаті проведеного дослідження встановлено, що у сучасних умовах, коли перед світовою спільнотою постало вирішення глобальних екологічних проблем, міжнародне співробітництво у сфері лісового господарства виходить на новий рівень. Збереження, примноження та відтворення лісових насаджень, як головного чинника екологічної рівноваги на планеті, стало спільним завданням для всіх країн світу. Держлісагентство України усвідомлює важливість активізації міжнародного співробітництва для вирішення лісівничих проблем країни.

Список літератури:

1. Герасимчук З. В. Регіональна політика сталого розвитку: теорія, методологія, практика: Монографія / З. В. Герасимчук – Луцьк: Надтир'я, 2008. – 528 с.
2. Сідельникова Л. П. Оподаткування суб'єктів підприємництва: [навч. посібник] / Сідельникова Л. П., Чижова Т. В., Якуша Я. В. – К., 2013. – 424 с.
3. Герасимчук З. В. Стимулювання сталого розвитку регіону: теорія, методологія, практика: Монографія / Герасимчук З. В., Поліщук В. Г. – Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2011. – 516 с.
4. Проблеми і перспективи ринково-орієнтованого управління інноваційним розвитком: монографія / за ред. д.е.н., професора С. М. Ілляшенка. – Сум: ТОВ Друкарський дім «Папірус». – 2011. – 644 с.
5. Методичний посібник по роботі з громадськістю у лісовому господарстві [Електронний ресурс] / Держ. ком. лісового господарства, Науково-інформаційний центр лісоуправління. – Київ, 2007. – 177 с. – Режим доступу: http://www.lvivlis.com.ua/file/2007_posibnyk.pdf
6. Польовська В. Т. Формування позитивного іміджу лісових і деревообробних підприємств за допомогою екологічного маркетингу / В. Т. Польовська // Науковий вісник. – Львів: РВВ НЛТУУ. – 2012. – Випуск 22.9. – С. 103-111.

Полищук В.Г., Жоголь О.В.

Луцький національний технічний університет

ПЕРСПЕКТИВЫ СТИМУЛИРОВАНИЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ЛЕСНОГО ХОЗЯЙСТВА РЕГИОНОВ УКРАИНЫ

Аннотация

Статья посвящена исследованию перспектив стимулирования устойчивого развития лесного хозяйства регионов Украины. Рассматриваются теоретические основы стимулирования устойчивого развития регионов. Установлено объемы продукции, работ и услуг лесного хозяйства за ряд лет по регионам Украины. Установлено объем сбора за специальное использование лесных ресурсов за ряд лет. Определены направления совершенствования и улучшения условий развития лесного хозяйства в Украине.

Ключевые слова: стимулирование устойчивого развития, устойчивое развитие регионов, лесные ресурсы, лесное хозяйство.

Polishchuk V.G., Zhohol O.V.
Lutsk National Technical University

PROSPECTS FOR PROMOTING SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF FORESTRY OF REGIONS OF UKRAINE

Summary

The article investigates the prospects for promoting sustainable development of forestry in the regions of Ukraine. The theoretical foundations promoting sustainable regional development are considered. The volume of products and services forestry for several years by region of Ukraine are found. The amount of the fee for special use forest resources for a number of years are found. The ways of improvement and improve forestry development in Ukraine are defined.

Keywords: promoting sustainable development, sustainable development of the regions, forest resources, forestry.

УДК 336.144:334

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФІНАНСУВАННЯ ПРОЕКТІВ ЗА СХЕМОЮ КРАУДФАНДИНГ

Поліщук В.Г., Прокоп В.І.

Луцький національний технічний університет

У дослідженні розглянуто інноваційні характеристики даної схеми, що робить її ефективним сучасним способом фінансування проектів. Висунуто гіпотезу, що найбільш ефективні методи фінансування сучасних інновацій пов'язані із середовищем їх функціонування – сучасним інформаційно-комунікаційним простором, представленим Інтернетом та соціальними мережами. Досліджено діяльність найпопулярніших краудфандингових сервісів. Розглянуто перспективи розвитку краудфандингового фінансування в Україні.

Ключові слова: фандрайзинг, краудфандинг, Інтернет, фінансування, залучення коштів.

Постановка проблеми. В наш час соціально-економічний розвиток в цілому напряму залежить від можливостей залучення та ефективного використання фінансових ресурсів. Стрімкий розвиток мережі Інтернет дав поштовх появі та подальшому функціонуванню не лише нових форм підприємництва (стартапи, мережевий маркетинг та ін.), а й різноманітних форм електронного фандрайзингу. Інноваційні форми фінансування проектів починають створювати істотну конкуренцію традиційним формам залучення фінансових коштів, таким як банківські кредити, державні позики чи емісія цінних паперів.

Крім того, завдяки глобалізації й розвитку інформаційних технологій виникли соціальні мережі та нові форми суспільних фінансів, що базуються не на державних гарантіях чи статутному капіталі, а на громадській участі. У різних видах спільнот з'являється розуміння, що найшвидший і найефективніший спосіб вирішити проблеми з пошуком ресурсів для власного розвитку – це не пошук дешевих кредитних ресурсів, а самофінансування [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Осмислення краудфандингу як нового фінансового інструменту та його використання у фінансових відносинах лише починається. Теоретичною основою даного дослідження є праці Артамонов В. «Когда в Украине появятся краудфандинг», Гончарук Н. «Краудфандинг, или народное финансирование», Марченко О. «Краудфандинг: соціально-економічний зміст та види», Петрушенко Ю. М., Дудкін О. В. «Краудфандинг як інноваційний інструмент фінансування проектів соціально-економічного розвитку».

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Необхідно дослідити передовий зару-

біжний досвід за схемою краудфандингу із залученням коштів на фінансування проектів і можливості втілення таких практик на території України.

Мета статті. Характеристика краудфандингу як інноваційної економічної схеми залучення коштів, розгляд етапів збору коштів за допомогою даної схеми, дослідження росту об'єму світового ринку краудфандингу в динаміці.

Виклад основного матеріалу. Краудфандинг (від англ. crowdfunding: crowd – натовп, funding – фінансування) – новітня технологія залучення коштів великої кількості інвесторів – користувачів Інтернет, пов'язаних соціальними мережами, з метою фінансування різноманітних проектів. Цей відносно новий інструмент дозволяє залучати через Інтернет у великої кількості людей гроші для реалізації різноманітних ідей і проектів.

Основа послуги складає спеціалізований Інтернет-портал, на якому після детальної реєстрації користувач створює проект, що потребує фінансування.

Це можуть бути новий бізнес, запис музичного альбому, створення притулку для тварин-безхатченків, прохання про позику на придбання побутової техніки чи просто збір пожертвувань. Краудфандинг – це співпраця людей, які добровільно об'єднують свої гроші або інші ресурси разом, як правило через Інтернет, щоб підтримати зусилля інших людей або організацій.

Краудфандинг – це технологія соціального фінансування через Інтернет, технологія залучення соціальних інвестицій, що їх здійснюють особи, які не є інституційними інвесторами, такими як держава, бізнес, інвестиційні фонди, венчурний капітал, бізнес-янголі та ін. Головними суб'єктами соціального фінансування виступають люди («натовп»), для